

Горошкін І. О., к.пед.н., старший науковий співробітник (Інститут педагогіки НАПН України, м. Київ)

ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ГІМНАЗІЇ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У реаліях сучасного глобалізованого світу особливої актуальності набуває навчання іноземних мов у закладах загальної середньої освіти, що зумовлено динамічними змінами економічних, політичних, соціальних умов життя. Сьогодні суспільство потребує фахівців різних галузей, які досконало володіють іноземними мовами. Однак самого лише володіння іноземною мовою недостатньо для конструктивного діалогу з носіями іноземних мов, адже, під час спілкування різними мовами можуть виявитися суттєві відмінності в культурі, традиціях, менталітеті тощо. Щоб уникнути непорозумінь, мовець повинен здобути знання про історію, культуру, традиції, географію країн, мова яких вивчається. У цьому контексті особливої значущості набуває формування в учнів закладів загальної середньої освіти міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності, під якою розуміємо складне особистісне утворення, симбіоз, що містить знання іноземної мови, уміння послуговуватись нею в різноманітних життєвих і навчальних ситуаціях, а також знання іноземної та національної культур, що є інструментом формування поведінкових моделей, які узгоджуються з морально-етичними, естетичними та іншими цінностями представників інших культур. Складниками міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності вважаємо лінгвокраїнознавчий та лінгвополікультурний компоненти.

Вивчення спеціальної літератури, спостереження за освітнім процесом засвідчили, що дієвим засобом формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності є ситуаційні завдання – змодельовані навчальні завдання, максимально наближені до життєвих, що пропонують учням розв'язати певну проблему або виконати певну соціальну роль у конкретній ситуації. Таким чином, ситуаційні завдання сприяють переходу учнів від діяльності в навчальній ситуації до діяльності в життєвій ситуації, що відповідає вимогам компетентісно орієнтованого навчання – «діяти за межами навчальних сюжетів і навчальних ситуацій» [1].

Дидактичний потенціал ситуаційних завдань полягає в тому, що ознайомлення учнів з іншою культурою відбувається шляхом порівняння тих чи тих соціально-культурних проявів у рідній країні та країні, мову якої вивчають, що позитивно впливає на усвідомлення й оцінювання власної культури та себе як носія цієї культури.

Підвищенню мотивації до навчання іноземних мов сприяє створення неформальної обстановки, можливість задоволення потреб у самореалізації, самовизначенні, що є надзвичайно важливими для учнів 5–6 класів. У цьому контексті особливої значущості набуває застосування ситуаційних завдань у формі гри, наприклад «Подорож». Учні пропонували здійснити віртуальну подорож до певної країни, міста переглянувши ролик на відеохостингу Youtube або за допомогою сервісу Google maps, де наявні безліч фотографій та можливість переглядати вулиці міст в режимі 360°. Після цього учні мали змогу поділитися враженнями від побаченого, розказати, що їх найбільше вразило, здивувало чи, навпаки, що їм не сподобалося. Також учитель може запропонувати учням світлини (малюнки), на яких зображені архітектурні пам'ятки, визначні місця. Використовуючи Інтернет, учні повинні визначити адресу пам'ятки, назвати об'єкти, розташовані неподалік.

Перегляд відеоролика забезпечує створення позитивної атмосфери на уроці, сприяє підвищенню інтересу до навчання іноземної мови; звукова підтримка сприяє актуалізації вивченої раніше лексики, уведенню нових лексем до словникового запасу учнів.

Продуктивним вважаємо застосування країнознавчого матеріалу. Задля формування такої ключової компетентності, як спілкування державною (рідною) мовою, обізнаність та самовираження у сфері культури, викликає інтерес учнів і учениць завдання, побудоване на українознавчому матеріалі. Покажемо докладніше перебіг завдання. Після уважного прочитання текстів про Україну вчитель запропонував п'ятикласникам показати країну на політичній чи географічній мапі. Згодом учні розглянули світлини, на яких зображені традиційні українські сувеніри: рушники, вишиванки, глиняний посуд, тарелі, витинанки, статуетки козаків, ляльки-мотанки. Для того щоб дізнатися значення невідомих слів, учні працювали зі словниками. Їм необхідно було представити іноземною мовою відомості про свою країну, сувеніри, які можна придбати в Україні та подарувати закордонним друзям. Працюючи в групах, учні складали монологічне висловлення, що передбачало опис конкретного сувеніра. Вони мали обрати сувенір, який доцільно подарувати своєму приятелю-одноліткови або подрузі з країни, мову якої вивчають. Тож п'ятикласникам необхідно було обрати той чи той сувенір, обґрунтувати його доцільність.

Завдання передбачало посилення пізнавальної активності, комунікативних можливостей учнів, усвідомлення ними соціальних традицій, ролі національних символів.

Наступне завдання – «Велика Британія» – було побудовано за таким самим планом: прочитання текстів, робота з мапою, розгляд малюнків із зображенням тепер уже британських сувенірів: зменшених копій червоного автобусу, Букінгемського палацу, Тауеру, Собору Святого Павла, Біг-Бену, статуеток шотландського собаки Коллі, глиняних шотландських волинок.

Учням необхідно було представити іноземною мовою відомості про свою країну, сувеніри, які можна придбати у Великій Британії для себе та подарувати рідним і друзям. Тож п'ятикласники мали описати кілька сувенірів – для себе, для друга (подруги), для членів родини.

Виконання подібних завдань сприяє формуванню комплексу вмінь: предметних – описувати, характеризувати предмети, порівнювати їх, пропонувати, аргументувати свій вибір; загальнонавчальних – узагальнювати й систематизувати інформацію згідно з умовами завдання; наводити аргументи для підтвердження власної думки (чому саме цей сувенір є доречним)

Під час вивчення теми «Харчування» (національні страви) учням запропонували таке завдання: клас було поділено на групи, кожній із яких учитель дав картки із зображенням на них різноманітних продуктів харчування. Завдання для групи – «приготувати» із цих продуктів страву, запропонувати їй назву, розказати про страву всім учням класу. Таке завдання допомогло п'ятикласникам збагатити словниковий запас новими словами, застосувати їх у процесі монологічного мовлення, виявити творчість.

Виконання означеного завдання сприяло формуванню комплексу вмінь: предметних – розповідати, характеризувати предмети, пропонувати, приймати або відхиляти пропозицію; аргументувати власний вибір; загальнопредметних – узагальнювати й систематизувати інформацію згідно з умовами завдання; наводити аргументи для підтвердження власної думки.

Добираючи завдання для уроків, учитель враховує такі вимоги: орієнтація завдання на розвиток мотивації, пізнавальної активності учнів; потенціал завдання для формування в учнів уявлення про себе як про людину з великими можливостями для розвитку, а також для формування вмінь навчатися в нових умовах, працювати в команді, об'єктивно оцінювати власні результати й уміти порівнювати їх з результатами інших; досягати успіху й адекватно реагувати на успіхи та невдачі інших, контролювати й регулювати емоції; розвивати відповідальність і самостійність учнів, почуття емпатії.

1. Болотов В. А., Сериков В. В. Компетентностная модель: от идеи к образовательной программе. *Педагогика*. 2003. № 10. С.8–14.